

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The following full text is a publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/116185>

Please be advised that this information was generated on 2017-12-05 and may be subject to change.

Nieuwe media, nieuwe genres

INAUGURELE REDE DOOR PROF. DR. W. SPOOREN

Radboud Universiteit Nijmegen

INAUGURELE REDE

PROF. DR. W. SPOOREN

Als taalgebruikers organiseren we onze communicatie in de vorm van genres: soorten teksten en gesprekken met een min of meer vaste vorm, een min of meer vast doel en een min of meer vaste context waarin zo'n tekst of gesprek gebruikt kan worden. Voorbeelden zijn het persbericht en het arts-patiëntgesprek.

Kennis over genres ontstaat geleidelijk en is belangrijk om als taalgebruiker goed te kunnen functioneren in een culturele gemeenschap. De snelle technologische en sociale ontwikkelingen in nieuwe media maken dat nieuwe genres verschijnen en oude genres verdwijnen waar we bijstaan. Dat veroorzaakt problemen voor officiële communicatie: hoe moet een arts of overheid zich gedragen op Facebook of Twitter? In zijn oratie bespreekt Wilbert Spooren aan de hand van communicatieproblemen rondom nieuwe media in het journalistieke, juridische en gezondheidsdomein een aantal vragen die zich aanbieden voor het onderzoek naar taalgebruik en effectieve communicatie.

Wilbert Spooren (Sint Michielsgestel, 1956) studeerde van 1976 tot 1982 Nederlandse Taal- en Letterkunde aan de Universiteit Utrecht, met als specialisatie Moderne Taalkunde. Van 1983 tot 1986 werkte hij bij de Interuniversitaire Werkgroep voor Taal- & Spraakgedrag (IWTs) aan de Radboud Universiteit Nijmegen, waar hij in oktober 1989 zijn proefschrift over tegenstellingsrelaties in tekst verdedigde. Van 1987 tot en met 1998 werkte hij bij de vakgroep Tekstwetenschap aan Tilburg University. Van 1999 tot 2012 werkte hij bij de Vrije Universiteit Amsterdam, vanaf 2002 als hoogleraar Taal & Communicatie. Per 1 november 2012 is hij benoemd tot hoogleraar Taalbeheersing van het Nederlands aan de Radboud Universiteit Nijmegen.

NIEUWE MEDIA, NIEUWE GENRES

Nieuwe media, nieuwe genres

Rede uitgesproken bij de aanvaarding van het ambt van hoogleraar Taalbeheersing van het Nederlands aan de Faculteit der Letteren van de Radboud Universiteit Nijmegen op vrijdag 25 oktober 2013

door prof. dr. Wilbert Spooren

Vormgeving en opmaak: *gloedcommunicatie*, Nijmegen
Fotografie omslag: Bert Beelen
Drukwerk: Van Eck & Oosterink

ISBN 978-90-9027910-7

© Prof. dr. W. Spooren, Nijmegen, 2013

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar worden gemaakt middels druk, fotokopie, microfilm, geluidsband of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de copyrighthouder.

Meneer de rector magnificus, geachte aanwezigen,

Toen de kinderen nog klein waren mocht ik hen graag voorlezen. Eén van de boeken waaruit ik voorlas was Pippi Langkous van Astrid Lindgren. In dat boek nemen Anneke en Tommy Pippi mee naar school. De juffrouw vraagt naar haar naam en Pippi zegt dat de mensen haar Pippi noemen.

'Zo', zei de juffrouw, 'ja, dan zullen wij je ook maar Pippi noemen. Maar nu zullen we eerst eens kijken wat je allemaal weet', ging ze verder. 'Je bent al zo groot, dat je vast al wel veel kunt. We zullen maar met rekenen beginnen. Kun je me zeggen, Pippi, hoeveel zeven en vijf is?'

Pippi keek haar aan, verbaasd en geërgerd. Toen zei ze:

'Ja hoor eens, als je dat zelf niet weet, dan moet je niet denken dat ik van plan ben het je te vertellen!'

Alle kinderen keken Pippi verschrikt aan. En de juffrouw legde haar uit dat je op school niet op die manier mocht antwoorden. Je mocht geen jij tegen de juffrouw zeggen; je moest haar met 'u' aanspreken.

'Neem me niet kwalijk', zei Pippi berouwvol. 'Dat wist ik niet. Ik zal het niet weer doen.'

'Nee, dat hoop ik ook', zei de juffrouw. 'En dan zal ik je vertellen dat zeven en vijf twaalf is.'

'Zie je nou wel', zei Pippi. 'Je wist het zelf wel, waarom vraag je het dan? O jakkes, nu zeg ik weer jij tegen je! Het spijt me', zei ze en [ze] trok zichzelf aan haar oor.

De juffrouw besloot niets te laten merken. Ze ging verder met overhoren.

'En Pippi, hoeveel denk je, dat vier en acht is?'

'Zoiets van zevenenzestig', zei Pippi.

'Welnee', zei de juffrouw, 'acht en vier is twaalf.'

'Nou maar, lieve juffrouw, nu wordt het toch al te gek', zei Pippi. 'En je zei net zelf, dat zeven en vijf twaalf was. Orde moet er zijn, zelfs op school. Nee maar, nu zei ik alweer jij', riep ze verschrikt uit. 'Kan je het me deze keer nog vergeven? Dan zal ik proberen er in het vervolg beter aan te denken.'

De juffrouw zei dat ze dat wel wou doen. Maar ze dacht niet dat het nog de moeite waard was om Pippi te leren rekenen.

Lindgren (1998, p. 28)

Het buitengewoon geringe succes van Pippi op school is voor een belangrijk deel te wijten aan haar gebrek aan kennis van het genre 'schoolse overhoring'. Interessant is dat Pippi expliciet onderricht krijgt in de regels van genre, ook al slaagt ze er niet goed in die regels zich eigen te maken. In de normale schoolse situatie worden de regels van het genre bekend verondersteld, bijvoorbeeld dat er vragen gesteld worden om aanwezig-

heid van kennis te controleren en niet zozeer om die kennis zelf te verwerven. Het is een beetje onduidelijk hoe we die regels leren. Met vallen en opstaan waarschijnlijk. Het is heel wel denkbaar dat een gedeelte van de inburgeringsproblematiek van leerlingen met een buitenlandse achtergrond in het onderwijs te maken heeft met gebrek aan kennis van de verschillende genres zoals die in het Nederlandse onderwijssysteem bekend worden verondersteld.

Genres zijn belangrijk in ons leven. Als we met elkaar omgaan dan doen we dat onder andere doordat we genres en onze kennis daarvan inzetten. Collega Gerard Steen spreekt in dit geval van *genre events* (Steen, 2011), die sterk gerelateerd zijn aan wat Stephen Levinson indertijd *activity types* noemde (Levinson, 1979) en Herb Clark *joint activities* (Clark, 1996). Wanneer we genre events meemaken zetten we onze kennis over genres in om op een effectieve manier teksten en gesprekken te produceren of verwerken en zo communicatie mogelijk te maken. Of dat nu gaat om het gesprek aan de ontbijttafel, het checken van onze Facebookpagina, het lezen van de krant offline of online, of het luisteren naar een oratie. De overkoepelende term die ik voor dergelijke teksten en gesprekken vanaf nu ga gebruiken is '*discourse*' en genres zijn dus op te vatten als groepen of soorten discourse.

Steen stelt voor om een cognitieve houding aan te nemen ten opzichte van genres, en genrekennis op te vatten als schematische kennis, dat wil zeggen als kennis die opgeslagen ligt in ons langetermijngeheugen, die in de loop van de jaren en op grond van ervaringen en participatie in een discoursegemeenschap geleidelijk aan ingevuld en uitgewerkt is en die we te berde kunnen brengen om inkomende nieuwe informatie te verwerken (zie ook Steen, 1999). Kennis over sommige genres pikken we al heel vroeg op in ons leven. Niemand hoeft ons onderricht te geven in het voeren van een informeel gesprek. Bij andere genres ligt dat complexer, zoals blijkt uit het voorbeeld van Pippi.

De kennis die we over genres hebben, bestaat volgens Steen uit drie componenten. Ten eerste heeft die kennis te maken met contextvariabelen, zoals de doelen die we met het genre proberen te bereiken, de settings waarin de discourse kan plaatsvinden en de participanten die betrokken zijn bij de discourse. Daarnaast heeft die kennis te maken met tekstuele variabelen, die te maken hebben met de conceptuele inhoud die teksten en gesprekken in het genre overbrengen. Denk daarbij aan kwesties als: welke concepten worden behandeld in de discourse, wat is de samenhang tussen de proposities in de discourse en welke structuren gebruiken we daarvoor (gebruiken we een narratieve structuur, een beschrijvingsstructuur, et cetera)? Een laatste cluster van kenmerken waarover we genrekennis hebben, heeft te maken met de code, de verzameling tekens die we gebruiken als we communiceren: is die puur talig of gebruiken we ook andere codes, zoals gebaren en statisch of dynamisch beeld? Voor zover die code talig is: welke taal, welk register en welke stijl hanteren we? De drie clusters variabelen corresponderen met de verwachtingen die we als taalgebruiker hebben en ze geleiden ons door processen van taalproductie, de structuur van de talige uiting en de verwerking van die uiting.

Dit analyseraamwerk kunnen we concreet maken door te kijken naar het genre schoolse ondervraging. Door onze ervaring met dit soort situaties hebben we kennis opgedaan over wat we mogen verwachten in een discourse die tot dit genre behoort. Wat context betreft gaat het om participanten als leerkrachten en leerlingen, tussen wie een hiërarchische relatie bestaat. De leerkracht heeft andere rechten en plichten dan de leerling. Zo is het de leerkracht die vragen stelt; die vragen hebben tot doel te controleren of de leerling kennis heeft verworven. Het doel van de leerling is om te demonstreren dat die kennis verworven is. De setting is typisch schools: een leslokaal met de leerlingen in de bankjes en de leerkracht frontaal voor de klas. Tekstueel gezien verwachten we dat de discourse bestaat uit vraag-antwoordparen, die informatief van aard zijn en waarvan de inhoud betrekking heeft op schoolse stof, zoals in dit geval rekenen. Ten aanzien van de code verwachten we een bepaald formeel register, waarbij de leerkracht gerechtigd is te tutoyeren en de leerling niet. Tezamen levert dit conglomeraat aan kennis verwachtingen ten aanzien van de uitingen die we tegen zullen komen in dit genre, en die ons helpen bij het produceren en verwerken van dergelijke uitingen, die ons doen begrijpen hoe die uitingen zijn opgebouwd. Schendingen van dergelijke verwachtingen leiden tot begripsproblemen en het stokken van de interactie, zoals ook het voorbeeld van Pippi laat zien.

Dergelijke reflecties op het voorbeeld laten ook zien dat genrekennis kan veranderen over de tijd: we moeten geleidelijk aan leren wat wel en wat niet tot de kenmerken van het genre behoort, en die kenmerken evolueren over de tijd. Zo zal het genre Zweedse schoolse ondervraging zoals beschreven in 1945 (toen Pippi Langkous voor het eerst gepubliceerd werd) allicht niet meer in alle opzichten lijken op hoe schoolse ondervraging in Nederland er op dit moment uitziet. Het is bijvoorbeeld maar de vraag of vandaag de dag het jij of u zeggen nog zo kwestie is in het genre schoolse ondervraging.

GENRES IN INSTITUTIONELE CONTEXTEN

Formele genres, zoals we die in institutionele contexten tegenkomen, kenmerken zich doordat de context-, code- en tekstvariabelen voor een deel door institutionele overwegingen zijn vastgelegd. Zo zal de uitspraak 'Hierbij veroordeel ik u tot vijf jaar gevangenisstraf' alleen rechtsgeldigheid hebben als die door een bepaalde participant, in een bepaalde setting, op een bepaald moment in een proces wordt uitgesproken. In het verleden is het productief gebleken om problemen met institutionele communicatie te analyseren vanuit een genrespectief. Dat kan ik bijvoorbeeld laten zien aan de hand van het promotieonderzoek dat Lieke Stoffelsma uitvoert, in een samenwerking tussen de Vrije Universiteit Amsterdam, de Radboud Universiteit Nijmegen en uitgeverij Pearson. Stoffelsma bestudeert het gebruik van Engelstalig lesmateriaal in de academische context op twee universiteiten in Ghana. In Ghana is het Engels de onderwijstaal voor in ieder geval het middelbare en hogere onderwijs. Het ligt dan ook voor de hand dat er in het Ghanese onderwijs veel Engelstalige boeken vanuit de Verenigde Staten en

Groot-Brittannië gebruikt worden. Maar het onderzoek laat zien dat er een aantal problemen is voor deze onderwijscontext, die genregerelateerd zijn. Ghanese studenten overschatten hun eigen leesvaardigheid, doordat hun beheersing van het Engels niet in alle opzichten adequaat is. Maar bovenal is de omgang met academische teksten anders dan door het schriftelijk materiaal verondersteld wordt. Ghanese studenten zijn gewend aan de docentgerichte onderwijspraktijk, waarin teksten een geringe rol spelen. Een dominante onderwijsvorm is het grootschalige hoorcollege, en de tentamenstof wordt primair geacht te bestaan uit datgene wat door de docent tijdens de colleges verteld wordt. De Ghanese studenten, zowel die uit een geesteswetenschappelijke faculteit als die uit de faculteit exacte wetenschappen, hebben weinig ervaring met academische genres en zijn gebaat bij onderwijs in de opbouw en stijl van academische teksten (Stoffelsma & Spooren, 2013).

Een zelfde institutionele gesprek kan andere doelen dienen voor verschillende gesprekspartners. In haar door NWO gesubsidieerde dissertatieonderzoek heeft Tessa van Charldorp van de Vrije Universiteit laten zien op basis van een minutieuze gespreksanalyse hoe agenten en verdachten gezamenlijk het geschreven proces-verbaal co-construeren (Van Charldorp, 2012). Verdachten lijken er vooral mee bezig te zijn hun eigen aandeel in de handeling te minimaliseren. Ze rapporteren de gebeurtenissen als verhalen waarvan het meest nieuwswaardige onderdeel is dat ze aangehouden zijn. De agenten zijn ondertussen voortdurend bezig zijn om een schriftelijke weergave van het verhoor te produceren die bruikbaar is voor de juridische institutie, die zich concentreert op waarheidsvinding en schuldtoekenning. Het schriftelijke verhoor is dan ook vooral op te vatten als de versie van de politieagent: beschrijvingen worden zo opgeschreven dat het handelingskarakter en de intentionaliteit van de handeling (wie deed wat en met welke bedoeling) zo expliciet mogelijk worden gemaakt, en details over het wat en waar van de handeling worden door de verhoorder gereconstrueerd. Zo zien we in (1) een geanonimiseerd fragment uit de ondervraging en in (2) de weergave ervan in het proces-verbaal.

(1)

- 24 S: =nou (.) (h)et begint precies ↓ zo.
 25 ik zou t met me vriendin gaan poolen,
 26 (0.3) gistere avond,
 27 P: ja.
 28 S: maar ik liep zeg maar richting haar ↑ huis,
 29 en ik zag (.) g- gewoon n paar jongens van de straat die ik ↑ kent,
 30 (0.4)
 31 dus ik vroeg aan ↑ één van ze van,
 32 of ik ze scooter effe mocht lenen om mn vriendin op te halen,
 33 (1)
 34 P: ohkee:,
 35 S: ehj (.) hij zeg tegen mij,
 36 ja is goed maar je moet m snel terug brengen.
 37 (0.4)

(2)

U vraagt mij wat er gisterenavond gebeurd is.

Ik liep gisterenavond vanaf Witteveen richting het huis van mijn vriendin, zij woont op Diamant. Ik zou haar om 22:00 ophalen omdat wij zouden gaan poolen. Ik liep daar alleen.

Vlakbij het OSC zag ik een groep van ongeveer zeven jongens staan die ik ken. Ik ken de jongens van de straat, een van hen heet Zachary. Ik noem hem Zigi. Er stonden ook een paar brommers. Ik vroeg aan Zigi of ik zijn brommer even mocht lenen om mijn vriendin op te halen. Ik wilde haar naar het poolcentrum in Papendrecht brengen. Zigi zei dat het goed was maar dat ik hem wel snel terug moest brengen.

(Van Charldorp, 2012, pp. 115, 137)

De vertaling van het verhoor naar het proces-verbaal laat allerlei transformaties zien, die verzameld zijn uit verschillende onderdelen van het verhoor, en waarin details over wat, waar en vooral wie expliciet gemaakt worden, zodat het geheel beter verwerkbaar is voor de institutie: zo kan de rechter gebruik maken van het proces-verbaal om de verdachte te ondervragen over zijn of haar betrokkenheid bij het misdrijf.

Het proefschrift van Keun Sliedrecht, dat ze in januari 2014 aan de Vrije Universiteit zal verdedigen, maakt ook gebruik van conversatieanalyse om te onderzoeken hoe een op het oog eenvormig verschijnsel als het gebruik van zogenaamde *formulations* of samenvattingen in verschillende instituties verschillende rollen lijkt te spelen. Sliedrecht onderzocht journalistieke interviews, politieverhoren en sollicitatiegesprekken. In alle drie de genres komen samenvattingen van het type (3) voor.

(3)

Selecteur: °okay°.

*dus je bent inderdaad wel (0.5) gewend om om u:h opdrachten
ergens njeer te leggen;*

Tegelijkertijd lijken er subtiele verschillen tussen de drie instituties. Zo is voorbeeld (3) te karakteriseren als een kwalificerende samenvatting, waarmee de selecteur toont hoe de institutie positief oordeelt over de informatie die de sollicitant geeft. Kunnen delegeren maakt de kandidaat geschikt voor de functie. Dergelijke kwalificerende samenvattingen lijken typisch voor het sollicitatiegesprek (Sliedrecht, 2014).

Een dergelijke aanpak zal Guusje Jol gaan gebruiken in haar promotieonderzoek naar de wijze waarop verhoren met kindgetuigen plaatsvinden. Het onderzoek dat daarover tot nu toe bestaat is veelal experimenteel van aard. Het bijzondere aan het promotieonderzoek van Guusje Jol is dat zij de discoursepraktijk van deze verhoren nauwgezet gaat bestuderen om te zien hoe verhoorders omgaan met de spanning die er bijvoorbeeld bestaat tussen aan de ene kant het institutionele doel van waarheidsvinding, die maakt dat de verhoorders kritisch moeten zijn, en aan de andere kant de regel dat verhoorders geen feedback moeten geven, positief of negatief. We hopen dat dit onderzoek zal leiden tot concrete aanbevelingen voor de verhoorders.

GENRES IN NIEUWE MEDIA

Met de komst van digitale technologieën en daarmee de nieuwe media hebben we de voorbije jaren allerlei nieuwe genres om ons heen zien ontstaan. Die nieuwe media worden ook volop gebruikt door allerlei officiële instituties. Zo kennen we het verschijnsel Twittersprekuren, waarin patiënten gedurende een vooraf vastgestelde periode vragen kunnen stellen aan medisch deskundigen. Mijn voormalige werkgever de Vrije Universiteit presenteert de bacheloropleidingen van haar letterenfaculteit via Pinterestpagina's. De politie is actief in allerlei sociale media, zoals Twitter en Facebook. Kwaliteitskranten als NRC hebben webpagina's speciaal voor mobiele apparaten waarop het nieuws in heel nieuwe formaten wordt gepresenteerd en die leiden tot nieuwe journalistieke praktijken en formats, zoals een constante update van het nieuws en het gebruik van verwijzingen naar allerlei actuele bronnen zoals Twitter en Youtube.

Het interessante is dat de regels en conventies die de instituties kennen uit de conventionele genres voor deze nieuwe genres nog niet uitgekristalliseerd zijn. Waar kwaliteitsjournalistiek traditioneel bestaat uit zaken als hoor en wederhoor, check en dubbelcheck, lijkt de nieuwe journalistiek eerder betrokken in een strijd om de actualiteit. De journalist is ook niet langer de brenger van het nieuws. Steeds vaker is berichtgeving op Twitter de journalist vóór bij het brengen van het nieuws. Dat nieuws is ook nog eens veelal gratis te vinden. Dat maakt dat de journalistiek zich opnieuw moet gaan uitvinden. Ook brengt communicatie in een nieuw medium nieuwe kwesties met zich mee voor

effectieve institutionele communicatie bijvoorbeeld over het verschil tussen wat je als privépersoon kunt doen in een medium en wat publiek is. Vorig jaar was burgemeester Mulder van het Zeeuwse plaatsje Hulst in het nieuws vanwege het plaatsen van een tweet, die ik heb weergegeven als voorbeeld (4).

(4)

In die tweet reageerde hij op een reeks overvallen op Chinese restaurants, waarbij hij de letter 'r' verving door de letter 'l'. Dat leidde tot ongemeen heftige reacties, zowel in de krant als op Twitter.

(5)

In die reacties maakten mensen zich boos over de karikatuur die de burgemeester maakte van een bevolkingsgroep, over het gebrek aan humor, over de ongepastheid van de tweet. De verdediging van de burgemeester was dat zijn bedoeling niet goed begrepen was en dat hij een privémening verkondigde. Dat roept natuurlijk de vraag op of een publiek persoon als een burgemeester, een wetenschapper of een politicus wel in staat is om privé te communiceren via een publiek medium als Twitter. Ikzelf vind mensen die denken dat dat kan naïef.

Dergelijke incidenten, die zich met enige regelmaat voordoen, zoals recentelijk nog met de tweets van collega Roos Vonk of in 2010 met de politiefunctionaris Gerda Dijkman, laten zien dat het hanteren van deze nieuwe genres kan leiden tot problemen met effectieve communicatie.

In het onderzoek dat ik binnen mijn leeropdracht ga uitvoeren wil ik het gebruik van communicatie via nieuwe media bestuderen. Ik zal daarbij uitgaan van het genre-concept om door een analyse van context, tekst en code uitspraken te doen over de effectiviteit van communicatie. Dat zal dan de basis zijn om empirisch gefundeerde adviezen over de communicatiepraktijk via nieuwe media uit te brengen.

Bij dat onderzoek zal ik me met mijn collega's en promovendi in ieder geval richten op drie domeinen: het juridische domein, het journalistieke domein en het gezondheidsdomein. Uit elk van deze domeinen wil ik een onderzoek bespreken dat ik, doorgaans met collega's uit belendende domeinen, begeleid.

NIEUWE GENRES IN DE JOURNALISTIEK

In de journalistiek zien we heel interessante verschijnselen als gevolg van de komst van nieuwe media. Zoals uit verschillende analyses en onderzoeksrapporten bekend is, bevindt de journalistiek zich door de komst van nieuwe technologieën in een periode waarin ze zichzelf opnieuw moet uitvinden (Deuze, Bruns & Neuberger, 2007; Costera Meijer, 2009). De journalist is niet langer eigenaar of brenger van het nieuws, maar produceert dat nieuws samen met de burger, de deadlinecyclus van nieuwsproductie is doorbroken door een publiek dat 24 uur per dag toegang wil hebben tot het nieuws, en kranten worstelen enorm met de vraag of ze hun digitale nieuws wel of niet gratis moeten aanbieden. Het recente experiment met *De Correspondent* is een sprekend voorbeeld van een poging een nieuwe vorm met een ander verdienmodel te ontwikkelen.

Door die nieuwe technologieën zien we de journalistieke praktijken ook danig veranderen. En dat valt het meeste op als er een crisis plaatsvindt in de actualiteit waarover in haast bericht moet worden. Een fraai voorbeeld daarvan was het nieuws op 20 oktober 2011 rondom de dood van de Libische generaal Gaddafi. Dat nieuws werd op de website van *NRC* verslagen in de vorm van een liveblog¹. Voorbeelden uit dat blog zien we in (6) en (7).

(6) Fragment uit Gaddafi gedood in Sirte

13:53 Volgens functionaris Abdel Majid van de overgangsraad werd Gaddafi gevangen genomen toen hij Sirte probeerde ontvluchten in een konvooi. Dat konvooi werd door gevechtsvliegtuigen van NAVO aangevallen. Verslaggevers van persbureau Reuters hebben een strijder van de Overgangsraad gesproken die heeft gezien hoe Gaddafi werd gearresteerd. Bij zijn aanhouding zou hij "Schiet niet, schiet niet!" hebben geroepen.

13:54 De NAVO laat weten dat het de bewering van de Overgangsraad probeert te checken. Het "duurt even voordat we dit kunnen bevestigen", zei een functionaris.

13:51 In Sirte wordt feest gevierd om het vallen van de stad:

<http://www.youtube.com/watch?v=jFoKfupfMdo>

13:46 Er komen wat internationale reacties binnen: zo kan het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken de berichtgeving nog niet bevestigen. Premier Rutte heeft laten weten de arrestatie van Gaddafi 'goed nieuws' te vinden, "als het daadwerkelijk zo is". De Russische minister Medvedev heeft laten weten dat het Libische volk moet beslissen over het lot van Gaddafi.

13:45 Als Gaddafi daadwerkelijk gepakt is, dan zullen ze hem snel laten zien, denkt Carolien Roelants, Midden-Oostdeskundige van *NRC Handelsblad*:

"We moeten het nog afwachten. De rebellen (en later de overgangsraad) hebben vaker geroepen dat mensen gevangen waren, of steden gevallen. Later moest dat dan weer moeten ingetrokken. Maar als hij gepakt is, dan zal de definitieve bevestiging niet lang op zich laten wachten. Dan zullen ze hem binnenkort vol trots laten zien."

Bron: <http://bit.ly/osp5Tu>

- (7) Gaddafi en zoon Mutassim gedood – konvooi beschoten door Fransen (derde deel liveblog)

20:24 Waar kwam die bloedige foto van Gaddafi vandaan? Lees het hier.

20:20 Freelance fotografe Holly Pickett zag het lichaam van Gaddafi, zegt ze op Twitter. Delen van haar verslag:

hollypickett Holly Pickett
I saw the body of Col. Muammar #Gaddafi. So weird. #Sirte #Libya.
20 oktober 2011

Bron: <http://bit.ly/o4l5lh>

Anders dan we uit de krant gewend zijn of dan de studenten op de Hogeschool Journalistiek leren, zag de berichtgeving eruit als een verzameling posts, die, net als in Twitter of Facebook, omgekeerd chronologisch geordend zijn, en die soms van minuut tot minuut geüpdatet werden. In die posts vinden we korte berichtjes, soms met citaten, soms met verwijzingen naar andere bronnen, zoals andere kranten of persbureaus, maar ook reacties van regeringswoordvoerders en politici. Het taalgebruik weerspiegelt de onzekerheid van de situatie: Gaddafi zou gedood zijn, er was sprake van een konvooi dat door NAVO-vliegtuigen was gebombardeerd. De overgangsraad vermoedt dat ook één van de zonen van Gaddafi zich nog in de woestijn schuilhoudt, terwijl Al-Arabiya meldt dat een andere zoon gedood is. De journalisten maken gebruik van vette lettertypes, die we vooral kennen uit de meer populaire kranten, op een manier en met een hoeveelheid die je in conventionele berichtgeving niet tegenkomt. En vooral valt op hoezeer de berichtgeving vermengd is met verwijzingen naar foto's, tweets en Youtube-filmpjes van allerlei personen die op de een of andere manier getuige waren van de gebeurtenissen.

Dergelijke blogs, die gepubliceerd zijn op de website van wat algemeen bekend staat als een kwaliteitskrant, laten zich lastig vergelijken met de traditionele journalistieke berichtgeving. Zo is het volstrekt onduidelijk wie is de auteur is van alle onderdelen van

het blog, al was het maar omdat de berichtgeving allerlei gelaagdheden kent, door de verwijzingen naar bronnen, die op hun beurt weer andere bronnen citeren. Ook lijkt het alsof de gewone journalistieke processen van hoor en wederhoor en van *fact checking* tijdelijk zijn uitgeschakeld. Maar ook aan de vormkant lijkt dit in niets op de reguliere berichtgeving: niets van de normale kop en *lead* en omgekeerde piramide-structuur van de traditionele journalistieke nieuwsberichten. Wel zien we een verregaande integratie van tekst, beeld en geluid en we zien dat het bericht in een permanente staat van verandering verkeert door de voortdurende updates. Daardoor is het voor de lezer vaak het helemaal niet duidelijk wat nu precies het bericht is. Het lijkt erop alsof de journalisten vanwege het grote actualiteitsbelang van het nieuws en vanwege de mogelijkheden die de nieuwe technologieën bieden de gebruikelijke journalistieke vormen en normen tijdelijk opschorten en daarmee de grenzen van het genre journalistiek bericht danig opschuiven.

In een promotieonderzoek dat mede ondersteund wordt door de Christelijke Hogeschool Windesheim en dat ik begeleid samen met collega Liesbeth Hermans van de Faculteit Sociale Wetenschappen onderzoekt Liesbeth Laport of het mogelijk is om nieuwe journalistieke vormen te vinden die er in slagen jongeren te winnen voor het nieuws doordat die vormen beter aansluiten bij de belangstelling van de jeugd. We weten dat jongeren geïnteresseerd zijn in verhalen. We weten ook dat er veel pogingen zijn om journalistieke berichtgeving verhalender te maken. Wat we willen weten is of het narratiever maken van journalistieke berichten deze jongeren kan interesseren in het nieuws of dat het juist hun oordeel over de kwaliteit van het nieuws negatief beïnvloedt.

NIEUWE GENRES EN GEZONDHEID

Ook in het gezondheidsdomein creëren nieuwe media nieuwe genres. In een recent overzicht brengen Klashna en Pratt (2012) in beeld wat zij de *design space* noemen van mogelijke gezondheidsinterventies via de smartphone. Het kan daarbij gaan van het versturen van herinneringen via sms tot aan het monitoren van de lichamelijke conditie met via bluetooth gekoppelde sensoren of het aanbieden van *serious games* om gezondheidsbewustzijn te bevorderen. Een ander voorbeeld van een nieuw genre is het al eerder genoemde Twitterspreekuur. De relatieve populariteit daarvan laat zien dat dit nieuwe genre in een behoefte voorziet.

Dergelijke nieuwe genres creëren interessante vragen over effectieve communicatie. Zo is er een discrepantie tussen het naar aard en wezen vertrouwelijke karakter van het medische consult aan de ene kant en het publieke karakter van het medium Twitter. Hoe moet de arts zich richten tot de patiënt? Hoe praat je met je arts over zaken die voor velen in de taboesfeer zitten? In welke mate voel je je als patiënt geholpen door zo'n publiek consult? Daarnaast is nog amper onderzoek gedaan.

Ook counseling via nieuwe media creëert nieuwe kwesties van effectieve communicatie. In een door NWO gesubsidieerd project vergelijkt Wyke Stommel in onze vakgroep hoe medische professionals in counselingsgesprekken via telefoon en via chat wederzijds begrip proberen te bewerkstelligen.

In het promotieonderzoek van Inge Dubbeldam, dat begeleid wordt door Frans Meijman, Maaïke van den Haak, José Sanders en mijzelf, wordt bestudeerd welke informatie vrouwen willen hebben en welke informatie vrouwen krijgen nadat ze een ongunstige uitslag van een uitstrijkje hebben gekregen. Dubbeldam heeft daarvoor een gevalstudie uitgevoerd in een randstedelijk ziekenhuis, bij vrouwen in verschillende fasen van de aandoening.

De informatiesituatie is buitengewoon complex. Zo krijgen vrouwen een brochure die het hele behandeltraject bestrijkt. Die brochure beschrijft alle mogelijke behandelingen, terwijl verreweg de meeste vrouwen maar met een deel van de behandelingen in aanraking komen. Ook is de brochure sterk gericht op de organisatie van het behandelproces en daarmee vanuit het systeem gericht. De informatie is sterk klinisch-medisch van aard, en vooral gericht op kennisoverdracht over de aandoening en de behandeling ervan. Dat sluit maar zeer ten dele aan op wat de vrouwen eigenlijk willen weten.

Net als velen van ons gaan deze vrouwen voor hun gezondheidsvragen te rade op het internet. Zij zitten met allerlei vragen over de ernst van de aandoening (heb ik kanker?) en emotionele aspecten zoals angst, voor kanker of voor de dood, en boosheid om het lichaam dat hen in de steek lijkt te laten. Ook is de informatiebehoefte sterk afhankelijk van de levensfase waarin de vrouwen zitten en hun medische ervaring. De vrouwen laten weten niets te maken willen hebben met de gezondheidsfora en lotgenotenblogs die volop op het web te vinden zijn: dergelijke bronnen maken de vrouwen vooral bang.

Ook de manier waarop deze vrouwen gaan zoeken naar informatie op het internet biedt weinig soelaas. De vrouwen hebben doorgaans heel specifieke zoekvragen terwijl de informatie die ze vinden algemeen van aard is. Er lijkt weinig online informatie beschikbaar die rechtstreeks aansluit op de persoonlijke vragen van de patiënten. De conclusie is dan ook dat de online gezondheidsinformatie veel meer op maat en vanuit de informatiebehoeften van de patiënten aangeboden zou moeten worden (Dubbeldam et al., 2014).

NIEUWE GENRES EN POLITIE

Het derde domein waaruit ik een onderzoek wil bespreken is dan van politie en justitie. In een samenwerking met de Juridische Hogeschool Avans-Fontys doet Imke Smulders onder begeleiding van Emile Kolthoff en mezelf promotieonderzoek naar het gebruik van Twitter door wijkagenten. In nogal wat politiekorpsen worden agenten door de leiding aangemoedigd om actief te zijn in sociale media. Tegelijkertijd lijkt, zeker aanvankelijk,

bij de korpsleiding niet een heel duidelijk beeld te zijn wat precies de beoogde effecten zijn van dat Twittergebruik. Een mogelijk effect is dat de burger zich veiliger gaat voelen, doordat hij of zij in directer contact staat met de wijkagent, die immers voor de volgers nadrukkelijker aanwezig is in de wijk.

Met vragenlijsten die afgenomen worden bij burgers in wijken in West- en Midden-Brabant, vergelijkt Smulders de reacties in wijken waar wijkagenten wel en niet Twitteren om zo de vraag te kunnen beantwoorden of burgers zich inderdaad veiliger voelen wanneer ze hun wijkagent op Twitter volgen. De eerste resultaten lijken daar overigens niet op te wijzen.

Ook heeft Smulders aan groepen wijkagenten een training gegeven om ze bewust te maken van kwesties die spelen rondom het gebruik van Twitter door een institutie als de politie. In die training heeft ze de agenten geleerd helder en bondig te formuleren, rekening te houden met het publiek, met de agenten gediscussieerd over kwesties als publiek en privé en geruchtmakende 'Twitterongelukken' besproken. In haar onderzoek wil ze ook bestuderen of het volgen van de training invloed heeft op de veiligheidsgevoelens van de burger.

Die bevindingen zijn er nog niet want het onderzoek loopt nog volop. Maar waar we al wel iets meer over weten is het taalgebruik van deze agenten. In haar masterscriptie, geschreven aan de Vrije Universiteit Amsterdam, heeft Erica Blom het taalgebruik van deze agenten geanalyseerd met een registeranalyse die geïnspireerd is door het werk van de Amerikaanse sociolinguïst Douglas Biber (Blom, 2012). Ze heeft tweets van wijkagenten met en zonder training vergeleken met tweets van particulieren over het onderwerp veiligheid en met tweets van een andere institutie, namelijk banken. Uit die vergelijking bleek onder andere dat bankmedewerkers veel geïnvolveerdheid uitstralen in hun tweets, terwijl de wijkagenten veel meer op informatie gericht zijn dan de bankmedewerkers. Daarnaast waren er ook verschillen tussen getrainde en ongetrainde wijkagenten. De agenten die de training hadden ondergaan gebruikten veel meer hashtags, de korte onderwerpaanduidingen die gemarkeerd worden met het 'hash'-teken #, dan elk van de andere groepen. Bovendien hadden deze agenten geleerd dat je een tweet niet hoeft te ondertekenen met je naam of functie.

Wat deze analyse vooral heeft laten zien is dat er niet zoets is als een apart register 'institutionele tweet'. Daarvoor verschilden de drie groepen institutionele twitteraars, de getrainde en de ongetrainde wijkagenten en de bankmedewerkers, veel te veel van elkaar. Wel lijken de karakteristieken deels te volgen uit de institutionele doelen die de groepen vervullen: wijkagenten richten zich op informatieoverdracht, bankmedewerkers zijn vooral bezig de relatie met de klant te onderhouden. Gezien de achterliggende gedachte achter het gebruik van Twitter door wijkagenten, namelijk zichtbaarder zijn in de wijk, roept dat de vraag op of de agenten wel voldoende geïnvolveerd zijn en of ze niet te veel gefocust zijn op informatieoverdracht.

NIEUWE MEDIA, NIEUWE ONDERZOEKSVRAGEN

Ik hoop u met deze voorbeelden te hebben kunnen overtuigen dat de nieuwe technologieën en de nieuwe media allerlei interessante nieuwe onderzoeksvragen genereren, die vanuit een genreperspectief vruchtbaar bestudeerd kunnen worden. Een aantal van die vragen wil ik in de komende jaren aan gaan pakken.

Een onderzoekslijn die ik in het verleden heb uitgezet en die ik in de komende jaren verder wil uitwerken, betreft de analyse van register en stijl in verschillende genres en media. De proefschriften van Kirsten Vis (2011) en Tryntje Pasma (2011) over verschijnselen van conversationalisering in de journalistiek en dat van Margreet Onrust (2012) over de naamwoordstijl in wetenschappelijke en gezondheidscommunicatie leveren daarvoor mooie aanzetten. Dergelijke analyses zijn sterk afhankelijk van het gebruik van corpusonderzoek. De grootschaligheid en het digitale karakter van het beschikbare materiaal maken dat dat corpusonderzoek geautomatiseerd moet worden. Dat kan het probleem van de relatief geringe betrouwbaarheid van handmatige corpusanalyses aanpakken. Ik prijs me gelukkig dat ik samen kan werken met een aantal experts op dat gebied op het terrein van taal- en spraaktechnologie in de groep van collega Antal van den Bosch. Met name de samenwerking met Iris Hendrickx stel ik zeer op prijs.

Het aanleggen, beheren en ontsluiten van goede corpora heeft al lang mijn aandacht. Het Clarin-NL-project VU-DNC was erop gericht om het onderzoeksmateriaal dat Kirsten Vis voor haar proefschrift heeft aangelegd toegankelijk te maken voor hergebruik. Dergelijke vormen van datacuratie zijn belangrijk, ook al is het vaak monnikenwerk en oogt het niet spectaculair genoeg voor menige subsidiegever. In dergelijke corpora beperken we ons vaak tot dingen die relatief eenvoudig zijn op te slaan, te doorzoeken en te ontsluiten. Maar juist in nieuwe media zien we veel complexere en rijkere data. Teksten zijn anders geworden, doordat tekst en dynamisch beeld naadloos geïntegreerd zijn. Om dergelijke multimodale teksten goed te kunnen analyseren hebben we behoefte aan andere typen, rijke corpora. Ook daarvoor lijkt Nijmegen bij uitstek een geschikte omgeving. Ik hoop daarin met de collega's van verschillende onderzoeksgroepen en instituten te kunnen samenwerken.

De multimodaliteit van teksten in moderne media roept interessante kwesties op waarover we nog lang niet genoeg weten. Hoe analyseren we de bijdrage die beeld aan een tekst levert? Wat is de samenhang in zo'n multimodale tekst? Kunnen we die beschrijven op de manier zoals we samenhang in een geschreven of gesproken tekst beschrijven? Hoe slaagt een lezer van zo'n tekst erin een samenhangende representatie van zo'n tekst te maken? Antwoorden op dergelijke vragen veronderstellen nieuwe analysemethoden en experimenteel onderzoek naar de verwerking van multimodale tekst. Het CLS-laboratorium dat over een week officieel zijn deuren opent, maakt dat onderzoek uitvoerbaar binnen de muren van onze faculteit.

Een ander type vragen heeft te maken met de effecten van nieuwe media. In de samenleving bestaat veel bezorgdheid over de invloed van nieuwe media op ons concentratievermogen, op ons geheugen, op de kwaliteit waarmee we bepaalde taken uitvoeren, en op de geletterdheid van onze jeugd. Die laatste kwestie staat centraal in het door NWO gesubsidieerde promotieproject 'The impact of computer-mediated communication on literacy' dat op 1 september gestart is. Eén van de grote problemen die dergelijke kwesties met zich meebrengen is dat er vaak nauwelijks empirisch onderzoek is om een vraag als 'worden onze kinderen slechtere schrijvers als ze veel tijd op sociale media doorbrengen?' te beantwoorden. Lieke Verheijen gaat de komende vier jaar proberen die discussie op een ander niveau te brengen door een rijk scala aan gegevens boven tafel te brengen. Wat vooral interessant is dat in dit project ook aandacht besteed wordt aan de relatief laag geschoolde leerlingen in ons onderwijsbestel. Het ligt immers voor de hand dat dergelijke leerlingen het meest moeite hebben om te schakelen naar een formeel schrijfsysteem. En juist die groepen leerlingen zijn in het traditionele taalbeheersingsonderzoek nogal eens buiten beeld gebleven.

DANKWOORD

Ik kom aan het einde van mijn betoog. Ik heb u een aantal onderzoekskwesties voorgeschoteld die ik de komende jaren wil aanpakken. U mag me er over een paar jaar op aanspreken of ik voldoende vordering heb geboekt bij het beantwoorden van mijn onderzoeksvragen. Die vragen wil ik aan de orde stellen, zowel in mijn onderwijs als in mijn onderzoek.

Dames en heren studenten, en in het bijzonder de studenten van het masterprogramma Nieuwe media, Taal & Communicatie. Als het goed is heb ik het al vaak tegen jullie gezegd: dankzij de nieuwe media zitten wij taalbeheersers als het ware permanent in een laboratorium waarin de te onderzoeken verschijnselen als vanzelf op ons afkomen. Nieuwe media en nieuwe genres vormen een spannend onderzoeksterrein waaraan wij als bestudeerders van processen van taal en communicatie vanuit een geesteswetenschappelijk perspectief een heel eigen bijdrage kunnen leveren. Ik wil jullie complimenteren met het lef dat jullie hebben betoond om dit nieuwe masterprogramma te kiezen, terwijl het zich nog niet bewezen had. Samen met mijn collega's zal ik me ervoor sterk maken dat het programma waarmaakt wat het belooft: een interessante en uitdagende masterspecialisatie en een uitstekende voorbereiding op een carrière in wetenschap en samenleving.

Voormalige collega's van de Vrije Universiteit. Ik heb het jullie eerder gezegd. Het is met dubbele gevoelens dat ik de VU verruild heb voor de RU. Jullie maken spannende maar ook heel mooie tijden door. Ik hoop dat de Spinozabeurs die Piek Vossen vier weken terug kreeg uitgereikt een teken is voor de mooie toekomst die jullie te wachten staat. Ik stel het bijzonder op prijs dat jullie vandaag hier aanwezig zijn en wens jullie alle goeds.

Het enige wat ik niet mis aan de VU betreft het spoor: er zijn echt significant minder verstoringen op het traject Den Bosch-Nijmegen dan op het traject Den Bosch-Amsterdam Zuid.

Toen ik vorig jaar november naar de Radboud Universiteit kwam, merkte iemand op dat mijn e-mailadres in maar één lettertje veranderd is. De suggestie die hij wilde wekken is dat er nauwelijks iets veranderd is. Zo voelt het ook. Vanaf het allereerste begin heb ik me heel erg welkom gevoeld. Ik wil het college van bestuur van de Radboud Universiteit Nijmegen en het bestuur van de Faculteit der Letteren, met name Paul Sars en later Theo Engelen, danken voor het in mij gestelde vertrouwen.

Collega's van de letterenfaculteit en van andere faculteiten. De taalbeheersing van het Nederlands is een interdisciplinaire activiteit. In het verleden heb ik altijd graag samengewerkt over de muren van afdelingen en faculteiten heen. Die gewoonte wil ik in de toekomst vasthouden. In het voorbije jaar heb ik met een aantal van jullie al contacten gelegd. U mag ervan uitgaan dat ik de komende jaren die contacten zal proberen uit te breiden.

Collega's van het onderzoeksinstituut CLS. Als ik in het voorbije jaar met collega's in het land sprak over mijn overstap, dan ging het steevast ook over de ongelooflijk hoge kwaliteit van het onderzoek in Nijmegen en over de jaloezieopwekkende institutionele inbedding van het onderzoek naar taal en communicatie hier op de campus. Ik zie er naar uit om volop gebruik te kunnen maken van die omgeving, van het talent en de creativiteit die hier schuilt.

Collega's van de afdeling CIW en Nederlands. Ik heb even moeten wennen aan de manier waarop de faculteit georganiseerd is. Als iemand die in twee afdelingen geplaatst is heb ik te maken met twee secretariaten, twee lief-en-leedpotten, twee postvakken, twee kopieerapparaten en twee stafvergaderingen. Maar waar ik meteen helemaal aan gewend was is de hartelijkheid waarmee jullie me in jullie midden hebben opgenomen.

Mijn voorganger Peter Jan Schellens wil ik bedanken voor het warme welkom en het gespreide bedje dat hij voor me bereid had. Het doet me genoegen dat het speciale nummer van het Tijdschrift voor Taalbeheersing dat naar aanleiding van jouw afscheid is gemaakt, zo ongeveer vandaag verschijnen gaat.

Meteen vanaf het begin dat ik hier officieel was, maakte ik deel uit van het dagelijks bestuur van de afdeling Nederlandse Taal en Cultuur, eerst als toegevoegd lid en sinds 1 september als afdelingsvoorzitter. De DB-vergaderingen met Jos Joosten, Jos Muyres, Klaar Vernailen en Margit Rem zijn altijd levendig en een mooie afspiegeling van die eigenwijze afdeling NTC. In het bijzonder Margit wil ik bedanken voor haar toewijding, onmisbare hulp en enthousiasme. Het is een genoegen om samen met jou het afdelingsblog te schrijven.

Met Antal van den Bosch, Enny Das, Hans Hoeken, Asifa Majid en Margot van Mulken vorm ik de 'beer gang' van CIW. Het valt me op dat we sinds de zomervakantie

nog amper bij elkaar gekomen zijn. Ik hoop dat dat heel tijdelijk is, want ik stel onze bijeenkomsten op de donderdagmiddag zeer op prijs.

Met de leden van mijn leerstoel wil ik graag grootse plannen ontwikkelen voor de toekomst. Christine, Yvette, Ingrid, Wyke, Herman, Renske, Lettica, Guusje en Lieke, ik hoop jullie nog vaak lastig te vallen met ideeën voor onderwijsvernieuwing en onderzoeksprojecten.

De promovendi die ik op dit moment begeleid, zitten verspreid over het land en zelfs over continenten. Lieke, nog eens Lieke, Guusje, Inge, Keun, Imke en Liesbeth, de variëteit aan onderwerpen die jullie bestuderen en de variëteit aan onderzoeksmethoden die jullie hanteren maken dat ik de leukste baan heb die je maar kunt wensen.

Op een paar dagen na is het 24 jaar geleden dat ik in deze zelfde ruimte mijn proefschrift heb verdedigd. Bij elke stap die ik sindsdien in mijn wetenschappelijke carrière gezet heb, heb ik me gerealiseerd hoe ik schatplichtig ben aan mijn leermeesters Leo Noordman en Wietske Vonk. Het doet me buitengewoon genoeg dat jullie hier vandaag aanwezig zijn en ik hoop dat jullie vinden dat ik niet al te ver van de tekstwetenschap ben afgedwaald.

Sinds 1988 werk ik samen met Ted Sanders. Tien jaar terug, aan het eind van mijn eerste oratie, zei ik dat onze agenda's steeds voller leken te raken en dat dat een bedreiging was voor onze samenwerking. Vandaag moet ik constateren dat die trend zich heeft voortgezet. Ik zal blijven proberen in te breken in je overvolle agenda om onze gezamenlijke projecten ook in de toekomst uit te blijven voeren.

Anneke, Mart en Noortje, de tijd dat ik jullie voorlas is al weer heel lang voorbij. Inmiddels hebben jullie iemand anders gevonden om jullie voor te lezen. Dat jullie allemaal amper op een kilometer van het ouderlijk huis zijn gaan wonen is misschien niet heel erg spannend maar ik geniet er wel heel erg van jullie zo vaak tegen te komen.

Mijn laatste woorden zijn voor Rose, die al 35 jaar mijn maatje is. Toen ik naar Nijmegen ging, hoopte jij dat ik het minder druk zou krijgen. Tot nu toe is die hoop ijdel gebleken. Maar ik beloof je dat dat binnenkort anders wordt, al geloof ik dat ik dat ook al 35 jaar zeg.

Ik heb gezegd.

NOTEN

- 1 Te raadplegen via <http://www.nrc.nl/nieuws/2011/10/20/live-gaddafi-gevangengenomen-in-sirte/>
[geraadpleegd op 5 oktober 2013]

LITERATUUR

- Blom, E. (2012). *Taalgebruik op Twitter: Een vergelijking van taalkundige kenmerken in tweets van wijkagenten, banken en particulieren*. Masterscriptie CIW. Amsterdam: Vrije Universiteit Amsterdam.
- Clark, H. H. (1996). *Using language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Charldorp, T.C. van (2012). *From police interrogation to police record*. Dissertatie. Amsterdam: Vrije Universiteit Amsterdam. <http://dare.uvu.vu.nl/handle/1871/32364>.
- Costera Meijer, I.C. (2009). *Waardevolle journalistiek: Kwaliteit van leven als normatief ijkpunt voor nieuwsmedia?* Oratie VU Amsterdam. [http://dare.uvu.vu.nl/bitstream/handle/1871/15536/Oratie Irene Costera Meijer.pdf](http://dare.uvu.vu.nl/bitstream/handle/1871/15536/Oratie%20Irene%20Costera%20Meijer.pdf)
- Deuze, M., Bruns, A., & Neuberger, C. (2007). 'Preparing for an age of participatory news', in: *Journalism Practice*, 1 (3), 322-338.
- Dubbeldam, I., Sanders, J., Haak, M. van der, Meijman, F., & Spooren, W. (2014). 'Dat wil ik eigenlijk helemaal niet weten ... - Persoonlijke informatiebehoefte tijdens een medisch traject', in: *Tekstblad*.
- Klasnja, P., & Pratt, W. (2012). 'Healthcare in the pocket: Mapping the space of mobile-phone health interventions', in: *Journal of Biomedical Informatics*, 45 (1), 184-198.
URL <http://dx.doi.org/10.1016/j.jbi.2011.08.017>
- Levinson, S.C. (1979). Activity types and language. *Linguistics*, 17, 365-399.
- Lindgren, A. (1998). 'Pippi Langkous', in: *Pippi Langkous met al haar kleurige avonturen in één groot boek* (Ned. vertaling: L. Borgesius-Wildschut en Saskia Ferwerda) (p. 26). Amsterdam: Ploegsma.
- Onrust, M.G. (2012). *Vermijd de naamwoordstijl!: Een onderzoek naar de houdbaarheid van een schrijfadvis*. Dissertatie. Amsterdam: Vrije Universiteit Amsterdam. <http://hdl.handle.net/1871/40416>
- Pasma, T. (2011). *Metaphor and register variation: The personalization of Dutch news discourse*. Dissertatie. Amsterdam: Vrije Universiteit Amsterdam. <http://dare.uvu.vu.nl/handle/1871/19630>
- Sliedrecht, K. (2014). *Formulations in institutionele interactie: de praktijk van het 'samenvatten' in politieverhoor, sollicitatiegesprek en journalistiek interview*. Dissertatie. Amsterdam: Vrije Universiteit Amsterdam.
- Steen, G.J. (1999). 'Genres of discourse and the definition of literature', in: *Discourse Processes*, 28 (2), 109-120.
- Steen, G.J. (2011). 'Genre between the humanities and the sciences', in: M. Callies, W.R. Keller, & A. Lohöfer (eds.), *Bi-Directionality in the Cognitive Sciences: Avenues, challenges, and limitations* (pp. 21-42). Amsterdam etc.: Benjamins.
- Stoffelsma, L. & Spooren, W. (2013). 'Reading and knowledge transfer in Ghana: The behaviour, attitudes and self-concepts of first-year students in Bachelor of Education programmes', in: *Educational Psychology*, 33(6), 690-718. DOI: 10.1080/01443410.2013.785047
- Vis, K. (2011). *Subjectivity in news discourse: A corpus linguistic analysis of informalization*. Dissertatie. Amsterdam: Vrije Universiteit Amsterdam. <http://hdl.handle.net/1871/19775>

